

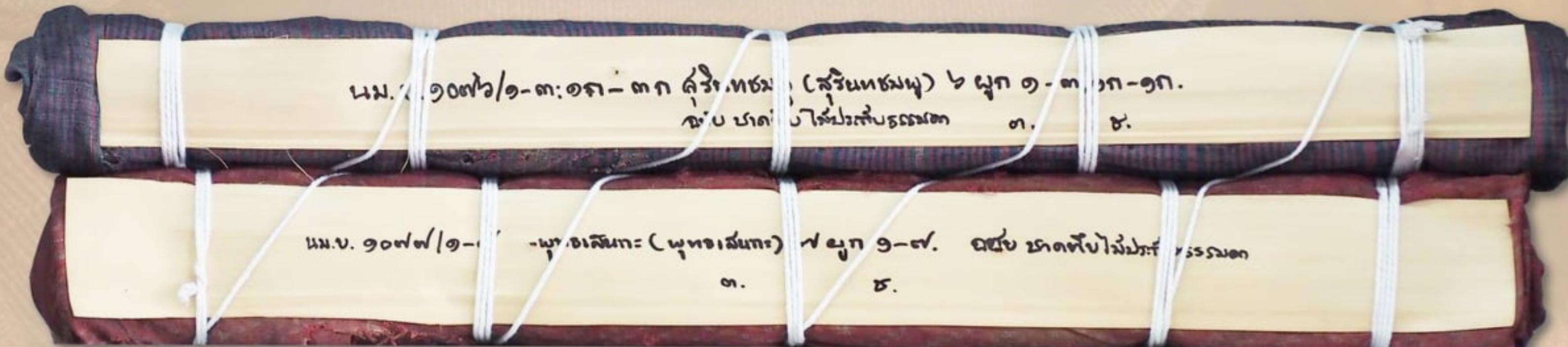

นิพัทธ์วัฒนา

ผ้าห่อคัมภีร์ใบลาน

ศรีทราและปรารณาแห่งสตรี

เรียนเรียงโดย นางสาวอุไร คำเมีกา นักภาษาโบราณปฏิบัติการ
หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา

“...ด้วยเหตุที่พระธรรมเป็นสิ่งสำคัญอันสูงสุดของพระพุทธศาสนา เมื่อจดจำลงบนใบลาน ก็ทำให้คัมภีร์ใบลานมีความศักดิ์สิทธิ์ไปด้วย ฉะนั้น พุทธศาสนิกชนคนไทยจึงถือกันเป็นธรรมเนียมว่า คัมภีร์ใบลานเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ เก็บรักษาอย่างดีในที่อันสมควร และหันหน้ามือเป็นพิเศษยิ่งดูจะเดียวกับพระพุทธรูป...” (ก่องแก้ว วีระประจักษ์, 2545: 3-4)

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๙ นครราชสีมา
King Rama IX Commemorative library Nakhon Ratchasima

ด้วยสาเหตุดังกล่าว ผู้คนในอดีตจึงพิถีพิถันเอาใจใส่ต่อการท่านุถนอมและเก็บรักษาคัมภีร์ใบลาน เพื่อให้มีอายุการใช้งานที่ยืนยาว ทั้งองค์ประกอบต่างๆ อันเกี่ยวกับคัมภีร์ใบลาน ก็ล้วนคัดเลือกแต่สิ่งที่ดีมีคุณภาพ หรือแม้แต่การประดับตกแต่งก็ต้องทำให้ดงามสุดฝีมือ

หีบหนังสือแทน

ผ้าห่อคัมภีร์ใบลาน

ตู้พระธรรม

ไม้ประกับ

กากระเยีย

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ๘.๙ นครราชสีมา

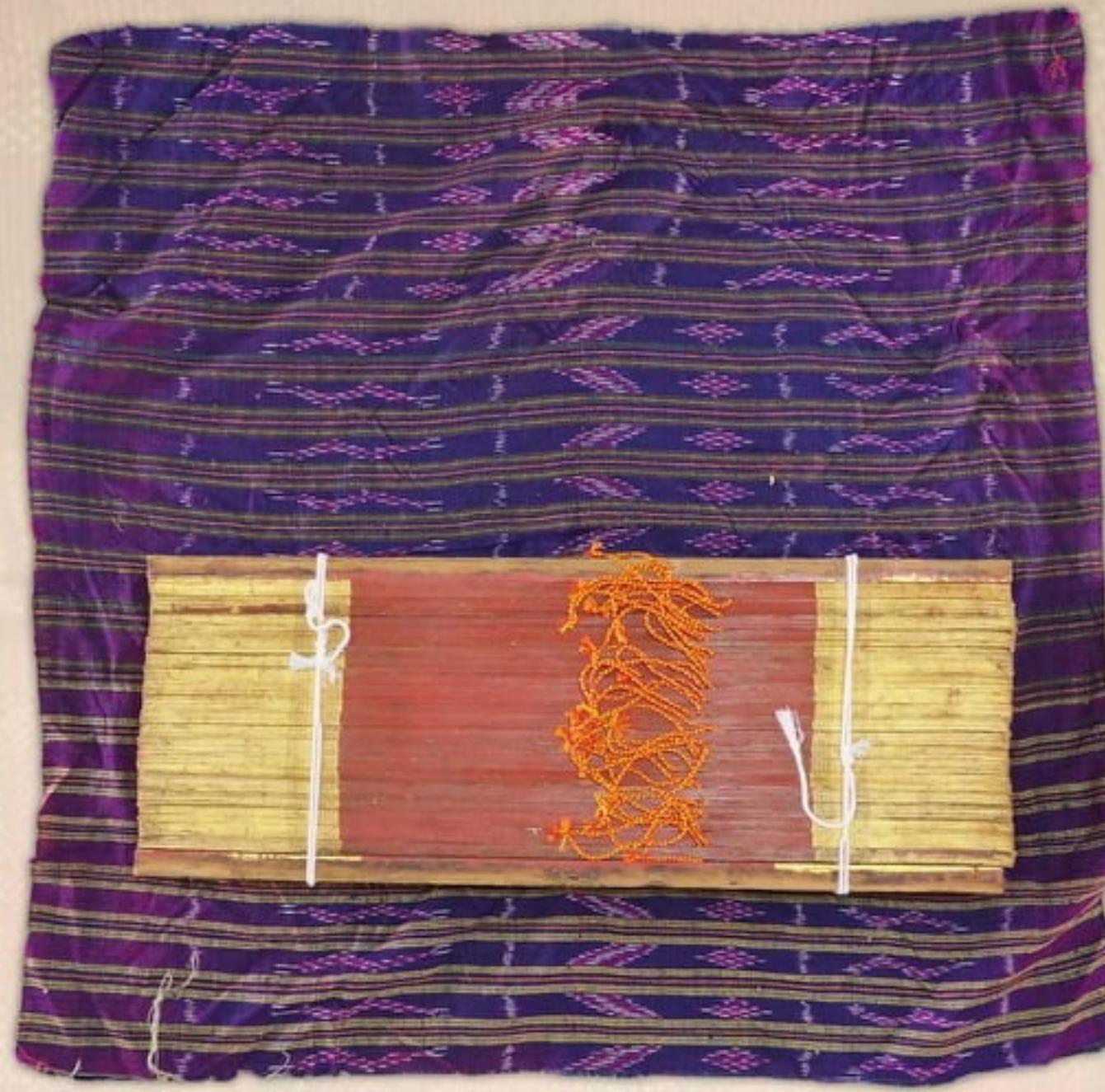
King Rama IX Commemorative library Nakhon Ratchasima

ผ้าห่อคัมภีร์ใบลาน เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับคัมภีร์ใบลานอันสร้างสรรค์อย่างหนึ่ง ใช้เพื่อป้องกันผุ่นความชื้น และเดด ทึ้งยังช่วยรักษาอากาศและรักษาอุณหภูมิไม่ให้ใบลานแห้งกรอบเร็ว และที่สำคัญยังช่วยทนออมให้ใบลานดูใหม่เสมอ

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา
King Rama IX Commemorative library Nakhon Ratchasima

ตัวอย่างขนาดผ้าห่อคัมภีร์ใบลานในสมัยอดีต

โดยส่วนใหญ่ผ้าห่อคัมภีร์ใบลานจะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดกว้างยาวกว่า มัดคัมภีร์ใบลานประมาณ 2-3 เท่า ผ้าที่ใช้ห่อคัมภีร์มีหลายชนิดด้วยกัน มีทั้งผ้าธรรมชาติ ผ้าทอขดอက ผ้าทอขดดิ้น ผ้าพิมพ์ลายสีต่างๆ ผ้าปูม ผ้าตาด ผ้าไหม ผ้าต่วน เป็นต้น ทั้งนี้ย่อมเป็นไปตามฐานะของผู้สร้างคัมภีร์ใบลานด้วย

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา
King Rama IX Commemorative library Nakhon Ratchasima

“บุรุษจาริ่บีลານ สตรีทานผ้าห่อ”

กานต์พญาลักษณ์ คณบดีน้อย ท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัย

คัมภีร์ใบลาน “ท่านพญาปลัด คุณผู้หญิงโม สร้างไว้สำหรับพระศานาแล”
ตัวอย่างคัมภีร์ใบลานที่สตรีมีส่วนร่วมในการสร้างถาวรวัด

เพราะการเรียนหนังสือในสมัยก่อน มีศูนย์กลางอยู่ที่วัดกับวัง ผู้ที่มีโอกาสได้เจาะอ่าน และศึกษาเล่าเรียนจากคัมภีร์ใบลาน จึงอยู่ในกลุ่มของ พระสงฆ์ เจ้านาย และผู้ชาย ที่มีโอกาสได้บวชเรียน ผู้หญิงจึงมีบทบาทเกี่ยวข้องกับคัมภีร์ใบลาน โดยการเป็นผู้ฟัง พระธรรมเทศนาและองค์ความรู้ต่างๆ จากคัมภีร์ใบลาน สร้างคัมภีร์ใบลานถาวรวัด และถาวรผ้าห่อเพื่อใช้สำหรับห่อคัมภีร์ใบลาน

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา
King Rama IX Commemorative library Nakhon Ratchasima

ผ้าแห่งศรัทธา

ผ้าที่จะนำไปถวายเพื่อเป็นผ้าห่อคัมภีร์ใบลานนั้น จะต้องเป็นผ้าห่อใหม่หรืออาจจะเป็นผ้าเก่าที่ห่อไว้แล้ว แต่ยังไม่เคยมีการใช้สอยมาก่อน

ดังนั้น จึงเป็นโอกาสที่ผู้หญิงจะได้ใช้มือและความสามารถในการห่อผ้าของตนรวมทั้งจิตอันเป็นกุศล แสดงศรัทธาที่มีต่อพระศาสนา ด้วยการตั้งใจห่อผ้า เพื่อถวายเป็นผ้าสำหรับห่อคัมภีร์ใบลาน ดังนั้nlวดลายบนผืนผ้าทุกตารางนิ้ว และทุกเส้นด้ายสายใยที่ถักหอ จึงเต็มเปี่ยมไปด้วยศรัทธาของสตรีที่มีต่อพระศาสนา

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา
King Rama IX Commemorative library Nakhon Ratchasima

ความໃฝ์ຝັນແລະຄວາມປຣາດນາແໜ່ງສຕຣີ

ພ້າຫ່ອຄົມກື່ງໃບລານ ເທີຍບໄດ້ກັບກາຮອຸປັດມົກົດຈຳຈຸນ
ພຣະສາສນາ ດັ່ງນັ້ນ ຜູ້ໜູງໃນອົດືຕຈຶ່ງປຣາດນາທີ່ຈະມີສ່ວນຮ່ວມ
ໃນບຸນຍຸ ໃນຈູນະຂອງກາຮຜູ້ສືບທອດພຣະສາສນາເຊັ່ນເດືອຍກັບ
ບຸຮຸ່ພເສຜູ້ຈາຣໃບລານ ທີ່ຈາຣໃບລານເພື່ອສືບທອດພຣະທຣມ
ຄຳສອນ ໄ້ພຣະສາສນາມັນຄົງສຖາວຣ ໂດຍມີຄວາມເຊື່ອເຮື່ອງ
ອານີສັງສົ່ງຂອງກາຮຖາຍພ້າຫ່ອຄົມກື່ງເປັນແຮງຈູງໃຈ ດັ່ງສຳນວນ
ທ້ອງຄື່ນອື່ສານທີ່ວ່າ “ທານກລ້ວຍໄດ້ເປັນເສຣ່າຫຼື ທານພໍາມັດໜີມ
ໄດ້ເປັນພຣະເຈົາ”

ຫອສນຸດແໜ່ງຫາຕີເລີມພຣະເກີຍຣຕີ ຮ.9 ນຄຣາຊສິມາ
King Rama IX Commemorative library Nakhon Ratchasima

“บุรุษเพศผู้จาริบลามมีความประณานณ์ได้ สตรีผู้ถวายผ้าห่ออย่อมมีความประณานณนั่น”

ผู้จาริบลามมักจะการแสดงคำอธิษฐานและความประณานลงบนบลาม ซึ่งส่วนใหญ่
มักจะประณานเพื่อสืบทอดพระศาสนา ทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว
ต้องการเข้าสิ่ง生殖ธรรม และนิพพานเป็นที่สุด ผู้หญิงในอดีตก็ถวายผ้าห่อของตนเอง
 เพราะความประณานเช่นเดียวกัน

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๙ นครราชสีมา
King Rama IX Commemorative library Nakhon Ratchasima

หุ่นยนต์ชาวโหล (ภาพ: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ พ.ศ.2449)

นอกจากนี้ ผู้หุ่นยนต์บางคนในบางแห่งที่คิดว่า การทอผ้าใหม่ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของลูกผู้หุ่นยนต์นั้น กว่าจะได้เส้นใหม่มากทอแต่ละผืน แต่ละเครื่องหุ่ก ต้องเอาตัวใหม่ในฝักลงต้มในหม้อน้ำร้อนเพื่อสาวให้เป็นเส้นใหม่ นั่นคือ ต้องฆ่าชีวิตตัวใหม่เป็นจำนวนมาก จึงหาโอกาสทำบุญ กุศลลดแทนจากการฆ่าด้วยหน้าที่ทางสังคม เป็นเหมือน การไถ่บาปไปในตัว (สมชาย นิลอาทิ, 2554: 164)

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา
King Rama IX Commemorative library Nakhon Ratchasima

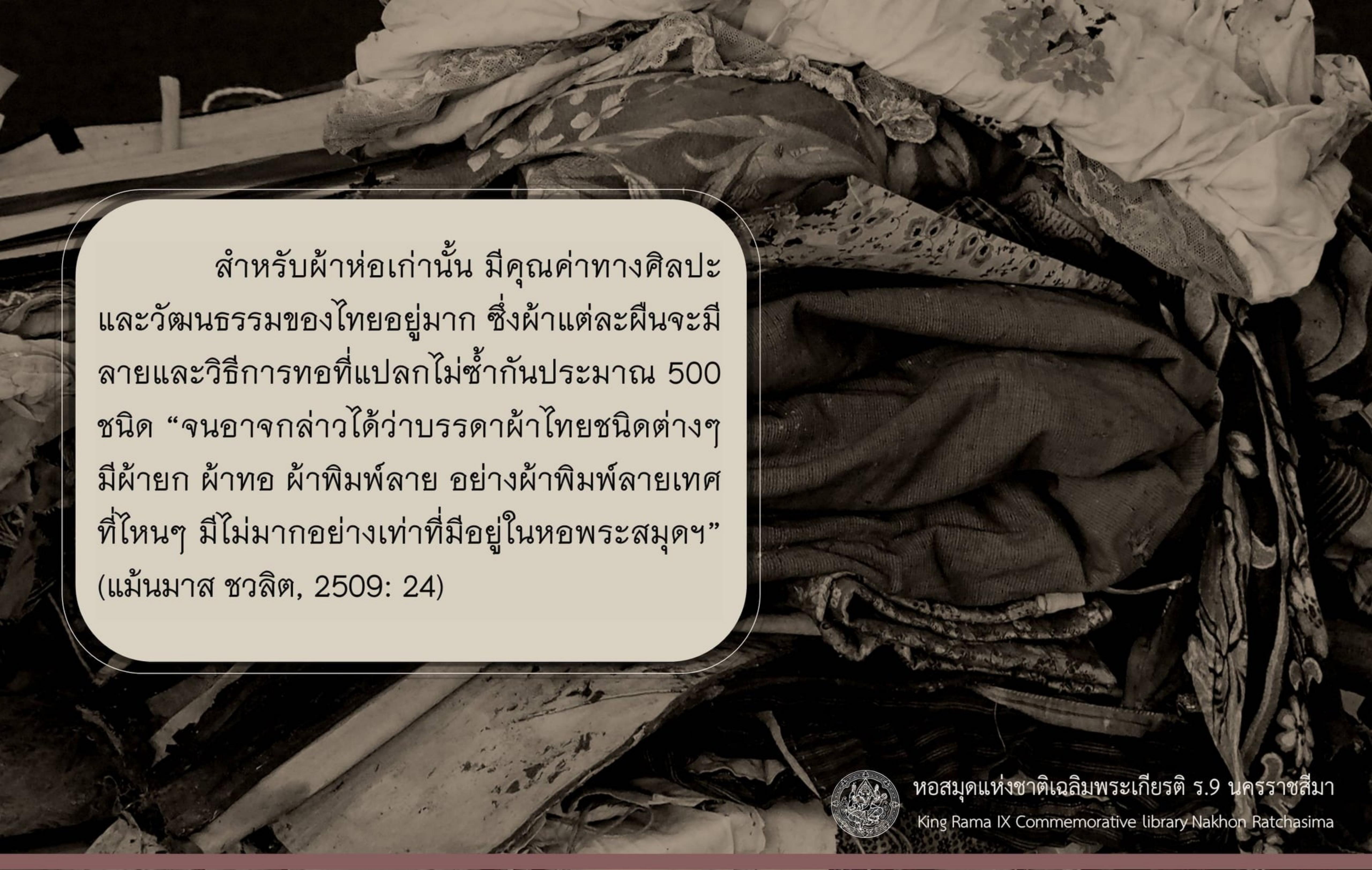
“ผ้าห่อคัมภีร์ใบลาน” จึงเป็นมากกว่างานศิลปะและงานฝีมือของผู้หญิงในอดีต เพราะสะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธา บทบาทในการเป็นผู้ค้ำจุน ทำนำบذرุงพระพุทธศาสนา ความฝีดันและปรารถนาในการมีส่วนร่วมในบุญ ความปรารถนาที่จะเข้าถึงรสธรรมะ ไปจนถึงความปรารถนาที่จะเข้าสู่นิพพานในเบื้องหน้า

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา
King Rama IX Commemorative library Nakhon Ratchasima

นอกจากความศรีทชาและความปราณานของผู้หูถูงในอดีตแล้ว
ด้วยความที่ผ้าห่อคัมภีร์ใบลาน เป็นผ้าซิ่งพิมพ์ ปัก และหอในสมัยโบราณ
ป้อมแสดงให้เห็นลักษณะลวดลายบนผืนผ้า และชนิดของผ้าแบบต่างๆ ตามที่
นิยมใช้กันในแต่ละยุคสมัย ทั้งนี้ สำนักหอสมุดแห่งชาติ ได้มารวมกับ
การสำรวจเอกสารโบราณ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในสภาพชำรุด ดังนั้น เพื่อประโยชน์
ในการจัดเก็บคัมภีร์ใบลานให้คงทน จึงได้เปลี่ยนผ้าห่อคัมภีร์ใบลานใหม่

สำหรับผ้าห่อเก้านั้น มีคุณค่าทางศิลปะ^๑
และวัฒนธรรมของไทยอยู่มาก ซึ่งผ้าแต่ละผืนจะมี
ลายและวิธีการทอที่เปลกไม่ซ้ำกันประมาณ 500
ชนิด “จนอาจกล่าวได้ว่าบรรดาผ้าไทยชนิดต่างๆ
มีผ้ายก ผ้าห่อ ผ้าพิมพ์ลาย อย่างผ้าพิมพ์ลายเทศ
ที่ไหนๆ มีไม่มากอย่างเท่าที่มีอยู่ในหอสมุดฯ”
(แม่นมาส ชวัลิต, 2509: 24)

บรรณานุกรม

ก่องแก้ว วีระประจักษ์. สารนิเทศจากคัมภีร์ใบลานสมัยอยุธยา. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2545.

แม่นมาล ชาลิต. ประวัติหอสมุดแห่งชาติ. พะรนคร: โรงพิมพ์ศิวพร, 2509.

สมชาย นิลอาทิ. “โลกทัศน์จากหนังสือใบลาน : คติชนและวิถีชีวิต.” ใน บทความวิชาการ อนุรักษ์ พื้นฟู บูรณาการโครงการอนุรักษ์ใบลานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม: ห้างหุ้นส่วนจำกัดอภิชาติการพิมพ์, 2554. 157–172.

สำนักหอสมุดแห่งชาติ. คู่มือการสำรวจ จัดหา รวบรวมทรัพยากรสารสนเทศ เอกสารโบราณประเภท
คัมภีร์ใบลานและหนังสือสมุดไทย. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2552.

สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิติอาษา. ทำไม “คนอีสาน” ในอดีตจึงใช้ผ้าชนห่อคัมภีร์ใบลาน. เอกสาร
ประกอบนิทรรศการผ้าชนห่อคัมภีร์ในวัฒนธรรมอีสาน. นครราชสีมา: สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. 2545.

